

SEPTEMBER 2004

En introduktion till Sidas synsätt
på klimat och utveckling

Ett bra klimat för utveckling

Omställningsbild:

Fuledi Makhaaza vattnar köplantor i Dym. Simphi i norra Madag. Byghorna deltar i ett beviljningsprojekt för att livsmedelssäkerheten ska säkras i den av torka drabbade regionen. FOTO: THEMBA HADEBE/PRESSES BILD

Globalt miljöarbete gynnar de fattigaste

En höjning av jordens medeltemperatur leder till höjda havsnivåer, längre torrperioder och ökad risk för orkaner. Hårdast drabbas de fattigaste människorna i de minst utvecklade länderna.

Därför arbetar Sida med klimatfrågor. Huvudlinjen är åtgärder mot utsläpp av växthusgaser. Men det är också nödvändigt att stärka människors förutsättningar att anpassa sig till klimatförändringarna.

Medeltemperaturen i världen stiger och därmed förändras också jordens klimat. Fler och längre transporter och utvinning av energi från fossila bränslen som kol och olja har lett till ökade utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser.

Utsläppen har ökat såväl i de industrialiserade länderna som i utvecklingsländerna, både totalt sett och per person. Den mest långtgående konsekvensen är att atmosfären tillförs mer växthusgaser. Det filter som hindrar solens energi från att lämna atmosfären tättnar, vilket leder till att jordens medeltemperatur höjs, det som brukar kallas för växthuseffekten. Det i sin tur får till följd att klimatet förändras.

Konsekvenserna är många; värmeböljorna blir fler och hetare. Vattnets kretslopp accelererar, vilket leder till kraftigare nederbörd med översvämningar som följd. Vindarna i atmosfären påverkas, vilket kan medföra häftigare orkaner och cykloner. Samtidigt

ökar vattentemperaturen och polarisarna och andra permanenta istäckningar smälter. Allt detta leder till att havsnivåerna höjs och effekterna kan redan mätas. Under 1900-talet har havsnivåerna i genomsnitt höjts med 10-20 centimeter. Dessutom kan ökad havstempertur i kombination med ökad nederbörd och smältvatten från polerna förändra havsströmmar, som till exempel Golfströmmen, så att de tar en annan riktning.

Förändringarna drabbar olika

Hur vi upplever förändringen beror till stor del på i vilken del av världen vi är bosatta. För låglänta länder betyder stigande havsnivåer att värdefull jordbruksmark översvämmas. Många östater i Oceanien kan delvis försvinna när havsnivån stiger. Kraftigare stormar och översvämningar riskerar att ödelägga stora områden och längre torrperioder gör det ännu svårare att odla i områden som redan nu brutas med bevattningsproblem och torrperioder.

Användningen av energi från fossila bränslen är mycket ojämnt fördelad. En fjärdedel av jordens befolkning använder tre fjärdedelar av energin. Majoriteten av dem bor i de industrialiserade länderna. Samtidigt har nästan hälften av jordens befolkning inte ens tillgång till den energi som kan göra matlagning och försörjning av belysning och värme enklare. Samma ojämna fördelning gäller tillgången till transporter, både kollektivtrafik och egna fordon.

Det innebär att det främst är befolkningarna i den industrialiserade världen som orsakar den globala upp-

INGET NYTT UNDER SOLEN

Klimatförändringar är inget nytt i vår planets historia. Istider har antänts av varmare perioder vilket drastiskt förändrat livsbedingungen för de djur och växter som levde då. En teori är exempelvis att dinosaurierna dog ut på grund av dramatiska förändringar av klimatet.

Den klimatförändring som nu sker rum är unik för att den är orsakad av människor. Det innebär också att människorna har möjlighet att sänka och förändra skeden så att inte nu levande arter utrotas på grund av till exempel höga temperaturer, hålliga skogar och varmare vinternar.

Industi i Tjeljabinsk i Uralregionen, Ryssland. Utsläppen från tunga industrier och trafik består av växthusgaser som driver på klimatförändringarna.

Befolkningen i Nicaraguas huvudstad Managua försöker rädda det som räddas kan av byggnadsmaterial efter orkanen Mitchs härjningar i slutet av oktober 1998.

värmingen. FN:s miljöprogram UNEP (United Nations Environmental Program) har tagit fram siffror som visar att en medborgare i USA i genomsnitt släpper ut dubbelt så mycket klimatförändrande gaser som en europé, tio gånger mer än en latinamerikan och 20 gånger mer än en indier.

Svårast för de fattigaste

Klimatförändringarna drabbar de fattiga utvecklingsländerna mest och hårdast. Vårt är situationen för dem som har allra minst resurser. Fattiga människor är mer än andra beroende av naturresurser och jordbruk för sin överlevnad. Det innebär att deras försörjning direkt påverkas av hur klimatet förändras. Samtidigt tvingas många av dem att utnyttja naturresurserna på ett sätt som skadar miljön, till exempel avverka skog för att få mer jordbruksmark. Det leder till ökad erosion och minskar de skogsarealer som binder koldioxid.

Bristen på resurser leder också ofta till att fattiga människor tvingas bosät-

ta sig i områden och bostäder som inte kan stå emot de extrema väderförhållanden som klimatförändringarna orsakar.

En förändrat klimat påverkar också tillgången till rent vatten. Dricksvatten förstörs av inträngande havsvatten i låglänta områden, delar av världen drabbas av torka och i andra länder blir regnen så häftiga att vattnet inte hinner tränga ner i grundvattnet utan snabbt strömmar ner i floder och sjöar.

Extrema väderförhållanden slår också mot fattiga staters arbete för att skapa bättre levnadsförhållanden för invånarna. När infrastruktur och bostäder gång på gång förstörs av översvämningar och stormar, försämrar det ett lands utveckling och i värsta fall inträffar katastrofer med stort mänskligt lidande som följd. Ett exempel är orkanen Mitch som drabbade de centralamerikanska länderna hösten 1998. Den krävde tiotusentals liv och gjorde över en miljon människor hemlösa.

1) IPCC Second Assessment Report, IPCC 1996, WG 1, Section 2.2

FATTIGDOM OCH KLIMATFÖRÄNDRING

Fattiga människor är oftare beroende av naturresurser och jordbruk för sin överlevnad. Men med små marginaler är det svårt att bedriva ett jordbruk som inte skadar miljön. Man har inte råd att tillföra jorden näring eller slå den till gräs för att återhämta sig.

När skördarna blir mindre behövs fattiga bönder att arbeta hårdare för att få tillräckligt med mat. När nederbörden ökar finns det risk att värmsamma regn aldrig sippar ner i marken utan bara spolar bort den välgångna mjölen. Därmed hänger bönder till ännu mer överdyrt vatten av jorden för att få skördarna att ricka till.

En tanzanisk kvinna odlar på Kilimanjoros sluttningar på mark ägd av staten. Bönderna får odla jorden i trärsperioder och efter det planteras pinjetråd.

DEN NATURLIGA VÄXTHUSEFFEKTEN

Växthuseffekten är en välsädd förutsättning för livet på vår planet. Koldioxid, metan, ånga och andra gaser har fämit i atmosfären i miljontals år och bidrar till att värmen från solen inte reflekteras tillbaka och lämna jordens atmosfär. Utan dessa fyller av gaser skulle medeltemperaturen vid jordytan vara 20 grader kallare än idag, och därmed skulle jorden vara en otillgänglig plats för mänskligt liv och andra arter.

Miljöras har kolivänd skakningar varje år ett kretslopp mellan atmosfären, världshavet och jordens värdighet i ett komplexa och välbalanserat system. För 1800-talet spår eller steg mängden koldioxid i detta kretslopp ökade till följd av fossila bränslen. Sedan dess har mängden växthusgaser ökat dramatiskt i atmosfären. Koldioxid trillar också när skog avverkas. Forskarna har konstaterat att mängden koldioxid i atmosfären ökar med mer än 10 procent var 20:e år.

Mängden metan har också ökat i atmosfären sedan 1800-talet. Det är framför allt jordbruket med stora röslingar och kreaturhållning som är orsaken. Men också rök från förbränning av sopor och läcker från köldpumpar och kylskåp bidrar.

Andra växthusgasar som spår på växthuseffekten är bland annat dikväveoxid och fluorväxthusgas (HFC:er).

Tillväxten bidrar också till växthusgaserna till att det som är en naturlig och kretsloppsprocess för stärks. Växthusgaserna bidrar till att stärka kretsloppet som behåller en större mängd solenergi i jordens atmosfär. Höjda skär temperaturen – med stora klimatförändringar som följd.

Målet är att minska fattigdomen

Sidas övergripande mål är fattigdomsbekämpning, det vill säga, att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor. Eftersom klimatförändringarna i sig är en faktor som hårdast drabbar fattiga människor och dessutom skapar ny fattigdom är det naturligt att arbeta för att utsläppen av växthusgaserna minimeras. Av samma anledning är det också nödvändigt att göra fattiga människor mindre sårbara för klimatförändringar.

Med en höjd levnadsstandard följer bättre näring, kläder, bostäder och på sikt också bättre hälsa och utbildning. Det för också med sig ökad konsumtion och ökad energianvändning. Därför kan arbetet för ekonomisk tillväxt skapa en konflikt mellan målet att bekämpa fattigdomen och målet att minska utsläppen av växthusgas. Ur ett rättvis- och utvecklingsperspektiv är det utslutet att ifrågasätta fattiga länders rätt till tillväxt och de förbättringar av fattiga människors liv som det för med sig. De redan industrialiserade ländernas befolkningar har ansvar för att bidra till ett mer hållbart utnyttjande av jordens resurser genom att ändra sina konsumtionsmönster. Men också utvecklingsländerna måste sika hållbara energialternativ för framtiden.

Sida utgår från att det är bättre att förebygga än att bota. Därför är Sidas

huvudlinje att arbeta för att utvecklingsländerna redan från början ska kunna investera i teknik som är både miljömässigt och ekonomiskt hållbar. Energi som produceras utan att tillföra atmosfären mer koldioxid kan skapa tillväxt och välsämd utan att utsläppen av växthusgas ökar.

Viktigt att tänka långsiktigt

Men ibland måste man också bota. Därför behövs åtgärder som minskar effekterna av klimatförändringarna. En viktig fråga är hur man ska kunna förebygga katastrofer som orsakas av översvämningar och torka. Kortskiktiga åtgärder som inte är genomtänkta riskerar att ställa till med mer skada än nytta. Ett exempel är att bygga barriärer mot saltvatten som tränger in och förstör sötvattenreserverna. När det regnar kraftigt leder barriärerna till att översvämningarna förvärras eftersom regnvatten inte får något utlopp.

Sidas strategi är att integrera kunskaperna om hur klimatförändringarna uppstår – och vad man kan göra för att utsläppen av koldioxid i atmosfären ska minska – i allt internationellt utvecklingsarbete. För att det ska ske krävs en helhetssyn och samverkan mellan olika parter, både nationellt och internationellt, och mellan olika slogsområden. Samtidigt ska varje sektor inom Sida också arbeta självständigt, utifrån sina utgångspunkter och perspektiv på klimatfrågorna.

Sidas strategier

Målen – att förebygga klimatförändringarna och lindra de negativa effekterna – ska införas i landstrategierna, de dokument som beskriver vad som ska göras, hur det ska göras och vilka resultat man vill uppnå i samarbetet mellan Sida och samarbetslandet.

Det finns många strategiskt viktiga områden för att minska utsläppen av fossila bränslen och lindra effekten av växthuseffekten: infrastruktur, energi, hälsa och naturresurser. Det innebär att Sidas alla avdelningar har ansvar för att införliva hänsyn till klimatförändringarna i sitt arbete.

En central utvecklingsfråga är tillgången till energi. Därför är det viktigt att sprida kunskap om hållbar teknik och energi samt att utveckla regelverk som uppmuntrar individer och företag att använda energi effektivare och utnyttja förnyelsebara energikällor. I Oseuropa handlar det till exempel om stöd till investeringar för att effektivisera fjärrvärmeanläggningar.

Övergången från fossila bränslen till solenergi, vindkraft och vattenkraft uppmuntras. Ett annat redskap är att räkna in kostnader för miljöförstöring i energipriset.

Ett livskraftigt näringsliv och företagarkraftigt klimat är en annan viktig faktor för fattiga länders ekonomiska tillväxt och utveckling. Men företagen behöver tillgång till hållbar teknologi. Sidas mål är att stödja program som på ett praktiskt sätt visar företag hur miljöförbättringar kan minska produktionskostnaderna. Med hjälp av en miljömedveten näringslivspolitik kan också samarbetsländerna använda investeringar och skatter för att främja en hållbar tillväxt.

Främja val som skonar klimatet

Effektiva transporter är betydelsefulla för tillväxt. Men ökad trafik spar också på utsläppen av växthusgas. Mängden trafik, valet av drivmedel och teknik för avgasrening avgör hur stora utsläppen blir. Prissättning av bränsle och fordon är en faktor som påverkar människors val. Tillgång till bra och billiga kollektivtrafik spelar också en viktig roll, liksom att förbättra stads- och trafikplanering.

Ett annat viktigt område är uppbyggnaden av alternativa transport-

medel. Upprustade och moderna järnvägar är ett miljövänligt alternativ för långa och tunga transporter.

I många av Sidas samarbetsländer är stora delar av befolkningen beroende av jordbruk, fisk och annat naturbruk för sin överlevnad. Ett förändrat klimat förändrar också dessa förutsättningar. När väderförhållandena ändras kan jordbrukare inte längre förlita sig på sina kunskaper om när man ska så och skörda för att dra nytta av regnerperioder och bevattningsystem.

Även fisket kan påverkas när havsvattentemperatur förändras, havsnivånarna tar en annan riktning och träskområden blir färre. Lokala fiskare riskerar därmed att mista sin möjlighet till inkomst.

Nya metoder måste utvecklas för att människor ska kunna anpassa sig till det nya klimatet. Frågan om livsmedels säkerhet, en säker tillgång till mat för människors överlevnad, är central lokal, nationell och globalt.

Forskning ger kunskap

Klimatförändringarna leder till att jordens vattenresurser omfördelas. Behovet av kunskap om hur det kommer att se ut är stort, och dessa aspekter måste finnas med på alla nivåer i Sidas samarbetsländer när beslut om vattenresurser ska fattas.

De områden som troligen drabbas mest av effekterna lider redan i dag av brist på rent vatten och fattigdomen är utbredd. Eftersom fattiga människor är mer sårbara för konsekvenserna av brist på jämfälligt vatten behövs strategier som gör det möjligt att anpassa sig till klimatförhållandena på kort sikt, utan att ha negativa långsiktiga konsekvenser. Till exempel avgör vätmärker och vattenkraftsdammar växthusgaserna metan, som driver på klimatförändringarna.

Hälsa är ett stort problem för de flesta utvecklingsländer. Diarréer och undernäring förvärras av torka och brist på rent vatten. Insekter som sprider sjukdomar som malaria och denguefeber antas också få ett större spridningsområde. Därför arbetar Sida för att bygga upp och mobilisera forskning om klimatförändringarna i samarbetsländerna så att de själva kan agera för att minska negativa följderna av ett förändrat klimat.

SKOGEN SOM KOLSÄNKA

Skogen tar upp stora mängder koldioxid. I fotosyntesen använder gröna växter koldioxid för att tillverka de energiska kolhydraterna som gör det möjligt att leva och växa. När växterna förbrukar energin "andas" de också ut koldioxid. Men organismen som lever av och bryter ned döda växter och djur avger koldioxid.

Om en skog via fotosyntesen tar upp mer koldioxid än den andas ut är den en så kallad kolsänka – det är det normala för växande skog. I mycket gammal skog däremot rider det balans mellan hur mycket koldioxid som tas upp och avges.

Forskarna är inte överens om hur effektivt skogen är som kolsänka. Till exempel ökar temperaturen i marken med ett varmare klimat. Det ökar kunnas leda till ökad rotrotning och nedbrytning av lagrad markkol som kan förändra skogars koltvåms så att de blir källor i stället för sänkor.

I Kyotoprotokollet finns skogens funktion som kolsänka med som ett redskap för att minska växthuseffekten. Innebär att ett varje land ska kunna räkna in det kol som bindes i landets skogar som en del av sina utsläppsreduktioner.

Trafikstockning i Bangkok, Thailand. Effektivt stadsplanering är ett sätt att minska utsläppen från bensindrivna fordon.

Globalt problem – globalt ansvar
Klimatförändringarna är framför allt en konsekvens av livsstilen och utvecklingen i de industrialiserade länderna. Men de negativa effekterna är tydligast i utvecklingsländerna. Växthuseffekten är inte gort halt vid några nationsgränser.

Därför har det stora flertalet av världens stater tagit ett gemensamt beslut att arbeta för att minska utsläppen av växthusgas. Sverige är en aktiv part i det internationella arbetet och Sida har internationellt framförhandlade konventioner och verktyg till sin hjälp.

1979 hölls den första klimatkonferensen, som slog fast att klimatförändringarna var ett allvarigt problem. FN:s miljöprogram UNEP och internationella organisationer för meteorologer och forskare inrättade ett program för klimatfrågor. Efter det bandet av antal internationella konferenser väg för beslutet att världens stater gemensamt skulle ta ansvar för klimatfrågan. 1984 medlemsstater kunde 1992 underteckna klimatkonventionen i brasilianska Rio de Janeiro.

Industriländerna ska gå före

Det övergripande målet är att halten av växthusgas i atmosfären ska vara på en sådan nivå att klimatförändringarna inte är skadliga för människans välbefinnande. Alla stater som undertecknat konventionen har förbundit sig att sträva mot detta mål.

Protokollet lägger ett stort ansvar på de redan industrialiserade länderna att gå före i arbetet att minska utsläppen.

Konventionen bygger på försiktighetsprincipen och principen att förorenaren betalar. Försiktighetsprincipen innebär att om man misstänker att en verksamhet kan orsaka allvarig skada eller skada som inte kan repareras, ska motåtgärder vidtas, även om orsakssambanden inte är vetenskapligt bevisade.

Kyoto konkretiserar målen

I klimatkonventionen finns inga exakta eller tidsbestämda mål. Men i Kyotoprotokollet, som undertecknades 1997, finns uttryckliga åtaganden för hur mycket 39 industrialiserade länder ska minska utsläppen av växthusgas. Detta är ett första steg att konkretisera hur målen ska uppfyllas. Sammantaget ska utsläppen minska med 5,2 procent senast år 2012 i jämförelse med utsläppen 1990.

Kyotoprotokollet har sedan utvecklat i ytterligare förhandlingar. Men arbetet för ett gemensamt åtagande har incurrerat internationella motsättningar. USA, som ensam står för drygt 35 procent av industriländernas utsläpp har beslutat att lämna protokollet. För att det ska träda i kraft måste minst 55 länder vars utsläppandel motsvarar minst 55 procent av industriländernas utsläpp år 1990 ha skrivit under.

INTERNATIONELLA VERKTYG

I första hand handlar Kyotoprotokollet om de industrialiserade ländernas åtaganden för att minska utsläppen. Men det planerar också om att utvecklingsländerna i har rätt till utveckling och om att industriländerna har ett ansvar att föra över miljövänliga tekniker och resurser till dem.

Dessutom har drivkrafter som bidrar till att uppfylla konventionens mål utformats. De bygger alla på att arbetet för att minska utsläppen av växthusgas ska fungera som en marknad där den som släpper ut växtgas betalar och den som investerar i åtgärder som minskar utsläppen presteras.

Handel med utsläppsrätter

Handel med utsläppsrätter innebär att stater som inte uppfyller sin tilldelade kvot av utsläpp kan sälja den till stater som riskerar att överstiga sin. Handel är ett ekonomiskt styrmedel för att minska utsläppen, som kan föra över pengar från rika till fattigare länder. Systemet berör alla länder som har undertecknat Kyotoprotokollet, där också stater i Östeuropa ingår.

Drivkrafter för minskade utsläpp (Clean development mechanism)

Länder som har åtaganden att minska sina utsläpp av växthusgas kan investera i projekt som minskar utsläppen av växthusgas i de fattiga länderna, eller bidra till att kollektivt bina, genom till exempel återanvändning av skog. Det land som gör investeringen får sedan tillgodoräta sig den minskning av utsläppen som projektet bidragit till, alltså såväl öka sina egna utsläpp med motsvarande mängd.

Huvudmålet är att bidra till utveckling och tillväxt som är hållbar, det vill säga en utveckling som tar hänsyn till miljö. Dessa drivkrafter kan leda till att företag i industriländerna får erfarenhet av att investera i utvecklingsländer, och det kan i sin tur ge fler investeringar.

Gemensamt genomförande

En industriländer kan investera i ett annat industriländers åtgärder för att minska utsläppen. Minskningen erordnas sedan till en utsläppskvot som delas lika mellan de båda länderna.

Klimatfonder

Klimatkonventionen har också inrättat fonder som ska hjälpa till att finansiera insatserna mot klimatförändringarna.

- Den globala miljökonden GEF (Global Environment Fund).
- Den speciella fonden under Klimatkonventionen (Special Climate Change Fund) som finansierar insatser för överföring av teknologiskt, bland annat på områdena energi, transport, industri och jordbruk. Den ska också hjälpa länder som är beroende av inkomster från produktion eller export av fossila bränslen att söka och utveckla andra inkomstmöjligheter.
- Fonden för minst utvecklade länder (Least Developed Countries Fund) ska finansiera program och insatser i de minst utvecklade länderna.
- Fonden för anpassning under Kyotoprotokollet finansierar insatser för att underlätta utvecklingsländernas anpassning till klimatförändringar. Den ska också kompensera förlusten av inkomster när industriländerna genomför åtgärder för att minska utsläppen av växthusgas.

Att utveckla alternativa energikällor som är förnybara och inte ger utsläpp som är skadliga för klimatet är en prioriterad uppgift. På sin väg till skolan passerar skolbarnen i sydafrikanska KwaZulu Natal solpaneler som producerar el till hushåll.

Samarbete och kunskap

För att nå resultat i klimatarbetet är det viktigt med samordning – att alla drar åt samma håll. Forskning om klimatförändringar och hållbar teknik är lika viktigt. Svenska forskare behöver också tillgång till kunskap och information som finns i andra regioner. Därför är samordning mellan olika forskningsområden liksom olika aktörer viktigt. Dessutom är samarbete mellan Sida, myndigheter och Energimyndigheten och Naturvårdsverket samt svenska forskare en viktig förutsättning för att kunskaperna om klimatförändringarna ska förstärkas.

De drivkrafter som Kyotoprotokollet skapat är verktyg som Sida kan sprida kännedom om för att främja investeringar i samarbetsländerna. I det sammanhanget kan Sida också stärka samarbetsländernas myndigheter. Då får de möjlighet att på bästa sätt förhandla med investerarna om hur projekten ska utformas och kan ta tillvara kunskaperna om miljövänlig teknik

som är målet med investeringarna.

Sida har en treårig handlingsplan som ger avdelningarna och sektorerna riktlinjer för hur man konkret ska arbeta vidare med uppdraget att göra klimatfrågan till en central del av svenskt utvecklingsarbete.

Hållbar tillväxt i fokus

Det finns många skäl till att integrera klimatfrågan i Sveriges internationella utvecklingsarbete. För att kunna förverkliga målet att utrota fattigdomen måste de fattigas inkomster växa. Men om ökad tillväxt innebär ökade utsläpp av koldioxid som leder till klimatförändringar, förvärras situationen för människor som är beroende av jordbruk, reat vatten och hälsa för att förbättra sina liv.

Människors närmiljö är intimt förknippad med regionala och globala miljöförhållanden. Därför är det viktigt att arbeta på alla nivåer, från lokala enskilda organisationer till samarbete i det internationella samfundet.

MILJÖHÄNSYN OCH TILLVÄXT

Tillväxt är nödvändigt för att fattiga människors inkomst ska öka. Men en ekonomisk tillväxt som är frukt av resursförbrukande industriproduktion, med högpris skogar och utsläpade sjöar är inte hållbar. Människors försörjning baseras på lång sikt och olika och konkurrerande naturresurser som finns kvar kan försvåra fattigdomen.

Hållbar utveckling innebär en ekonomisk tillväxt som inte sker på bekostnad av de naturresurser som människor är beroende av för sin överlevnad, eller på bekostnad av naturresurser som är nödvändiga för framtida utveckling.

REFERENSER

Läs mer om Sidas synsätt på klimat och utveckling på www.sida.se.

När jordens klimat förändras påverkar det också människans livsvillkor. En höjning av jordens medeltemperatur leder till att polarisarna börjar smälta, havsnivåerna stiger, odlingsbar mark läggs under vatten. Häftiga stormar raserar och översvämmar hela samhällen. Hårdast drabbas de minst utvecklade länderna, och framför allt de fattigaste människorna.

I denna skrift presenteras Sidas strategi för att integrera klimatfrågorna i internationellt utvecklingssamarbete. Åtgärder mot utsläppen av växthusgaser som bidrar till den globala uppvärmningen är en del. En annan viktig uppgift är att stärka människors förutsättningar att anpassa sig till de klimatförändringar som redan skett och fortsätter ske. Sida bidrar också med katastrofhjälp till människor som drabbats av extrema väderförhållanden.

Att halvera fattigdomen i världen till år 2015 är vår tids största utmaning. Det kräver samarbete och uthållighet. Samarbetsländerna ansvarar för sin utveckling. Sida förmedlar resurser och utvecklar kunskap och kompetens. Det gör världen rikare.

STYRELSEN FÖR INTERNATIONELLT
UTVECKLINGSSAMARBETE

105 25 Stockholm
Besök: Sveavägen 20
Telefon: 08-698 50 00
Telefax: 08-698 56 15
www.sida.se, sida@sida.se